เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับงานราชทัณฑ์ในกระบวนการยุติธรรม

จัดทำโดย พันตำรวจเอก.ดร.ณรัชต์ เศวตนันทน์

รหัส ๖๑๐๖๑๓

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๖

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับงานราชทัณฑ์ในกระบวนการยุติธรรม

บทนำ

งานราชทัณฑ์เป็นงานที่ต้องอยู่กับผู้ที่ต้องกระทำความผิดตลอดเวลา หากเจ้าหน้าที่ตลอดจนผู้บริหาร ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานแล้วอาจส่งผลเสียต่อองค์กรหรือสังคมโดยรวมได้ ดังนั้นการนำเอาหลักนิติธรรม (Rule of law) มาปรับใช้กับงานราชทัณฑ์จึงเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งหลักนิติธรรมไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดแต่ยังอาศัยความชอบธรรมและความเป็นธรรมในสังคม การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนในสังคม สร้างสังคมที่ให้โอกาสกับผู้กระทำผิด อีกทั้งยังมีกลไกและกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยตลอดจนการบริหารบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานราชทัณฑ์ ให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่น จากสังคมทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ในการควบคุมและแก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเป็นที่ยอมรับ อันจะส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับการยอมรับจากสังคม เมื่อพ้นโทษออกไป ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำและลดปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นหลักนิติธรรมจึงเปรียบเสมือนเสาหลักสำหรับแนวทางการทำงานของทุกภาคส่วนในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้งานราชทัณฑ์ในกระบวนการยุติธรรมสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมไทยเกิดความผาสุกประชาชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่าง เท่าเทียมและเสมอภาคตามหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม

แนวคิดเรื่องหลักนิติธรรมเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัย กรีก โดยอริสโตเติล (Aristotle) ลูกศิษย์เอกของ เพลโต้ (Plato) ซึ่งได้ให้ความหมายของนิติธรรมไว้ว่า “การปกครองโดยกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากกว่าการปกครองโดยมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม และการปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น (...the rule of law,... is preferable to that of any individual. Rule of law implies that every citizen is subject to the law)[๑]

ต่อมาหลักนิติธรรม (The rule of law) ได้ถูกกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีแบบอังกฤษ (Common law) โดยมี Professor A.V. Dicey ศาสตราจารย์ด้านนิติศาสตร์

---

[๑] Aristotle, Politics (Trans.) owett, ๑๙๒๖, อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสนต์ม ๒๕๔๑, “หลักนิติธรรม”, รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๐ ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, หน้า ๒๓

ชาวอังกฤษได้นำคำว่านิติธรรมมาใช้ โดยให้ความหมายของคำว่าหลักนิติธรรมว่า “ความเป็นสูงสุดของกฎหมายหรือการปกครองโดยกฎหมายคือลักษณะของรัฐธรรมนูญอังกฤษนั่นคือหลักนิติธรรม”[๒]

นอกจากนี้ศาสตราจารย์ Dicey ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรม (The rule of law) ไว้ว่า “หลักแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชน ทุกแง่ทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชน ให้ผลจากลัทธิทรราชหากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้นไม่ว่าระหว่างรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนต่อเอกชน ศาลยุติธรรมย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดตามกฎหมายของบ้านเมือง”[๓] ซึ่งองค์ประกอบของหลักนิติธรรมที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ[๔]

๑ ความสูงสุดของกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลจะต้องถูกลงโทษก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นทำผิดตามกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องถูกตราขึ้นก่อนการกระทำผิด โดยผู้กระทำผิดจะต้องถูกฟ้องร้องให้ศาลยุติธรรมมาเป็นผู้พิพากษา

๒ ความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย กล่าวคือ บุคคลทุกคนภายในประเทศย่อมเสมอกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมียศถาบรรดาศักดิ์เป็นนักการเมืองชั้นสูง เป็นข้าราชการ นักธุรกิจ หรือประชาชนบุคคลทั่วไป หากกระทำความผิดจะต้องถูกพิจารณาและลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกันโดยมาตรฐานเดียวกัน

๓ ความมีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมาย และจารีตประเพณี[๕] ของสังคม มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการประชุมหารือกัน รวมทั้งมีศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ แอล ฟูลเล่อร์ (L. Fuller) ยังได้ให้หลักการสำคัญของ หลักนิติธรรม เอาไว้ทั้งสิ้น ๘ ประการ ดังนี้[๖]

๑. ทุกคนต้องเคารพกฎหมายที่มีอยู่

๒. กฎหมายต้องประกาศให้ทราบโดยทั่วไป

---

[๒] Albert v. Dicey, Introduction to the study of the law of the constitution (London : Mac Millan, ๑๙๕๙), pp.๑๘๘-๒๐๓, อ้างใน ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๓๓, หลักนิติธรรม, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, กรุงเทพฯ, หน้า ๓-๕

[๓] คมสัน สุขมาก, ๒๕๕๙, หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน, วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, หน้า ๓๗

[๔] ศาสตาจารย์ (พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายนิติบัญญัติ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

[๕] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ๒๕๕๕, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพฯ: วิญญูชน

[๖] ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย ดุลยภาพระหว่างการเมืองภาคนักการเมืองและการเมืองภาคพลเมืองกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓. กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

๔. กฎหมายต้องบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อเลี่ยงการบังคับใช้ที่มิชอบ

๕. กฎหมายต้องเลี่ยงความขัดแย้งกันเอง

๖. กฎหมายต้องไม่บังคับในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

๗. กฎหมายต้องยืนยงคงอยู่เพื่อให้หยั่งรากลึกแต่ต้องปรับให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงได้

๘ .การดำเนินการทุกอย่างของ รัฐต้องสอดคล้องทุกประการกับกฎเกณฑ์ที่ประกาศไว้

สำหรับประเทศไทย การให้ความหมายของ “นิติธรรม” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า “นิติธรรม” ไว้ว่า “นิติธรรม (กฎ) น.หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (rule of law)”

ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรม คือ “หลักพื้นฐานทางกฎหมายที่กระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการทางยุติธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมนี้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมความขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมผลก็จะใช้บังคับไม่ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักนิติธรรมคือ หลักที่อยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง”[๗]

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการและนักกฎหมาย ได้อธิบายหลักนิติธรรมไว้ว่ามีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอยู่ ๖ องค์ประกอบ ดังนี้[๘]

๑. กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไปหลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรมคือกฎหมายต้องมุ่งหมายให้ใช้บังคับกับบุคคลทุกคนโดยทั่วไปเสมอภาคกัน กฎหมายต้องไม่มุ่งใช้บังคับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง

๒. กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังหรือที่เป็นโทษกฎหมายจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาและลงโทษย้อนหลังไม่ได้ การกระทำใดๆ ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา กฎหมายที่ออกในภายหลังจะบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดและมีโทษอาญาย้อนหลังไม่ได้

๓. การสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาคดีอาญาบริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะมีคาพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยยังไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคาพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิด หลักการนี้เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมของ

---

[๗] ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์, ๒๕๕๕, เอกสารบรรยาย “หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืน”, โรงแรมรามาการ์เด้นส์

[๘] ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนะกุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย “หลักนิติธรรมกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย”, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพื่อจะได้รับโอกาสต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มที่

๔. หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางของผู้พิพากษาผู้พิพากษาตุลาการเป็นกลไกในการอำนวยความยุติธรรมขั้นสุดท้ายที่สำคัญ ดังนั้นผู้พิพากษาจะต้องมีความเป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงทั้งจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือแม้แต่ฝ่ายตุลาการด้วยกันเอง รวมทั้งผู้พิพากษาต้องมีความเป็นกลางไม่มีอคติใดๆ

๕. เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจได้ภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ องค์กรของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้ไว้เท่านั้นจะใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ หลักการข้อนี้จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีของประชาชนทั่วไป

๖. กฎหมายต้องไม่ยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำในอนาคต ซึ่งการออกกฎหมายเพื่อรองรับการยกเว้นการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไม่สามารถกระทำได้หลักการนี้ช่วยป้องกันผู้มีอำนาจที่อาจ ฉ้อ ฉล ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันการกระทำผิดของตนในภายหน้า

นอกจากนี้ความหมายของ“หลักนิติธรรม” โดยนักกฎหมายไทย ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ธานินทร์ กรัยวิเชียร อธิบายว่า“หลักนิติธรรม” หมายถึง หลักการแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพแห่งมนุษยชนทุกแง่ทุกมุม โดยมุ่งประสงค์ให้รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิทรราช และหากมีข้อพิพาทใดๆเกิดขึ้น ไม่ว่าระหว่างรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและโดยยุติธรรมตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม[๙]

จากแนวคิดเรื่อง “หลักนิติธรรม” สามารถสรุปได้ว่า หลักนิติธรรมคือการนำกฎหมายมาใช้โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของประชาชนในสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านสิทธิหรือเสรีภาพในความเป็นมนุษย์โดยประชาชนทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรัฐหรือผู้ปกครองรัฐไม่สามารถใช้อำนาจจากกฎหมายโดยไม่ฟังเสียงจากประชาชน โดยการจะบังคับใช้กฎหมายที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของหลักนิติธรรมประชาชนทุกภาคส่วนตลอดจนกลุ่มก่อนจากภาครัฐและเอกชนต้องยอมรับและปฏิบัติอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานของกฎหมายเดียวกันเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

การบัญญัติ “หลักนิติธรรม” ไว้ในรัฐธรรมนูญ

จากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรมโดยกำหนดว่าการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่สำคัญจะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมโดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้อ้างถึงหลักนิติธรรมไว้ในมาตรา ๓ อำนาจ

---

[๙] ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๓๓, หลักนิติธรรม, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, กรุงเทพฯ, หน้า ๗

อธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยได้นำเอา “หลักนิติธรรม” มาบัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม

มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

การที่หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่งผลให้ที่ผู้บริหารของประเทศ นักวิชาการ และภาคส่วนต่างๆ ได้มีการนำเอาคำว่าหลักนิติธรรมมาใช้กันอย่างแพร่หลายดังนั้นการนำหลักนิติธรรม ที่ถูกต้องและเหมาะสมมาปรับประยุกต์ใช้กับองค์กรในกระบวนการยุติธรรม จะทำให้องค์กรนั้นได้รับการยอมรับจากสังคมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานราชทัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมและยังต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ของประชาชน เนื่องจากงานราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีภารกิจหลักสำคัญในการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินัยใสนักโทษเด็ดขาดโดยมุ่งเน้นการควบคุมและป้องกัน มิให้ผู้ต้องขังออกไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับประชาชนและสังคม รวมถึงการพัฒนาจิตใจให้กับผู้ต้องขัง สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมตลอดจนฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังสามารถทำงานได้เมื่อพ้นโทษออกไป และสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้

หลักนิติธรรมกับงานราชทัณฑ์ในกระบวนการยุติธรรม

ความยุติธรรมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึงความเที่ยงธรรม ความชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผล

นอกจากนี้ คำว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา เช่น หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้

กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสืบสวนสอบสวน พิจารณาพิพากษาหรือบังคับคดีหรือกระบวนการอื่นใดที่จะยังให้เกิดความยุติธรรมในสังคม[๑๐]

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมีภารกิจด้านการพัฒนาพฤตินิสัย อีกทั้งยังมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากผู้กระทำผิดโดยจัดให้ผู้กระทำผิดได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม มีการกำหนดระเบียบวินัย พร้อมทั้ง มีโปรแกรมในการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีพร้อมที่จะกลับไปอยู่ในสังคมได้เมื่อพ้นโทษ กรมราชทัณฑ์จึงเปรียบเสมือนองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นข้าราชการราชทัณฑ์จึงต้องเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีแนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ต้องขัง ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชชนะจากไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๗๗ ได้บัญญัติให้หน่วยงานราชการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดให้มีจรรยาบรรณของข้าราชการราชทัณฑ์ขึ้นเพื่อปลุกจิตสำนึกข้าราชการราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพรักษามาตรฐานแห่งความดีงาม สร้างความเลื่อมใสศรัทธา และความเชื่อถือให้กับสังคมว่าสังคมจะปลอดภัยจากผู้กระทำผิด ไว้ดังนี้[๑๑]

๑. เพิ่งสำนึกและรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแห่งวิชาชีพราชทัณฑ์

๒. เพิ่งอุทิศร่างกายและแรงใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยากยึดถือความถูกต้องเที่ยงธรรมและมีความรับผิดชอบ

๓. พึงปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความเป็นธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน หลักทัณฑวิทยา หลักเมตตาธรรม และหลักมนุษยธรรม

๔. ถึงมุ่งมั่นที่จะร่วมกันฟื้นฟูแก้ไขพัฒนาพฤตินัยใสผู้ต้องขังให้กับตนเป็นคนดีของสังคม

๕. เพิ่งสอดส่องดูแลตรวจตราตรวจค้นและหาข่าวเพื่อประสิทธิภาพในการควบคุมและร่วมมือกันแก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

๖. เพิ่งให้บริการแก่ญาติผู้ต้องขังและผู้มาติดต่อด้วยความโปร่งใสรวดเร็วและประทับใจ

จากประกาศกรมราชทัณฑ์จะเห็นได้ว่ากรมราชทัณฑ์ได้นำหลักนิติธรรมซึ่งเป็น องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการโดยได้กำหนดให้มีจรรยาบรรณของข้าราชการราชทัณฑ์ใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ได้ยึดถือ เพื่อเป็นการสร้างจิตรสำนึกหรือในความเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์เพื่อมุ่งมั่นป้องกันสังคม

---

[๑๐] พงษ์ธร ธัญญสิริ, ๒๕๕๕, กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, หน้า ๒

[๑๑] กรมราชทัณฑ์, ๒๕๔๒ , จรรยาบรรณข้าราชการราชทัณฑ์, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

นอกจากนี้ประกาศกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างชื่อเสียงสร้างความเลื่อมใสศรัทธาและการยอมรับของสังคมการสร้างจิตสำนึกหรือในหน้าที่การมีความประพฤติที่ดี มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการนั้นกรมราชทัณฑ์ได้ตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องของหลักนิติธรรมเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ข้าราชการราชทัณฑ์ตระหนักถึงจรรยาบรรณข้าราชการและราชทัณฑ์และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ข้าราชการทุกคนพึงปฏิบัติ ทั้งด้านการบริการประชาชน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของบุคลากรเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ บุคลากรตระหนักถึงการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๐ โดยปรับให้เข้ากับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗๘

โดยในรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๘ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมจึงออกประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่องมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ไว้ ดังต่อไปนี้[๑๒]

๑. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเสียสละและอดทน
๒. รักษาชื่อเสียงเกียรติภูมิของตนเองและองค์กร
๓. การยึดหลักความยุติธรรมและความเสมอภาคต่อบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร
๔. การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
๕. การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ
๖. การทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๗. การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดโปร่งใสและตรวจสอบได้
๘. การยิ้มแย้มแจ่มใสเต็มใจบริการ

ในปัจจุบัน พันตำรวจเอก.ดร.ณรัชต์ เศวตนันทน์ ได้วางนโยบายของกรมราชทัณฑ์ “๓ ส. ๗ ก.” ซึ่งแต่ละตัวอักษร สามารถแยกได้ ดังนี้

---

[๑๒] กรมราชทัณฑ์, ๒๕๕๐, มาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

๓ ส. ประกอบด้วย

๑. สะอาด เรือนจำต้องสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ พร้อมให้บริการประชาชน ปราศจากยาเสพติด โทรศัพท์มือถือ สิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีจิตใจที่สะอาด

๒. สุจริต ไม่เรียกรับผลประโยชน์ ไม่มีซื้อขายตำแหน่ง ไม่ทำธุรกิจการจัดซื้อจัดจ้างขายของกับหน่วยงาน ไม่เบียดเบียนผู้ใต้บังคับบัญชา

๓. เสมอภาค ขอให้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังทุกคนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

๗ ก. ประกอบด้วย

๑. กักขัง ภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ควบคุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายมิให้หลบหนี ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน จะต้องรู้ ๓ อย่าง ได้แก่ รู้คน รู้พื้นที่ และรู้สถานการณ์

๒. แก้ไข กรมราชทัณฑ์จะยึดแนวทางนโยบาย ๕ ก้าวย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงกรมราชทัณฑ์ตามที่ พล.อ.ไพบูลย์ คุ้มฉายา อดีต รมว.ยุติธรรม และองคมนตรี มี “กฎเหล็ก” เรื่องการห้ามมียาเสพติด โทรศัพท์มือถือ และสิ่งของต้องห้ามต่างๆ เข้ามาจัดระเบียบเรือนจำ และสร้างการยอมรับของสังคม เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ

๓. กฎหมาย ยึดหลักกฎหมาย และควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

๔. การวางกรอบ แก้ไขปัญหาโดยจำกัดพื้นที่สีเทาให้น้อยที่สุด และอยู่ในความเห็นชอบของผู้บังคับบัญชา

๕. กลั่นกรอง วิเคราะห์และจัดวางระบบการจำแนก การจัดชั้น การพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษของผู้ต้องขัง เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำหรือสร้างความเดือดร้อนของสังคม

๖. กำลังใจ ใช้หลักเมตตาธรรม สิทธิประโยชน์ผู้ต้องขัง ดูแลด้วยความเป็นธรรม และเป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ขอให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ถวายงานประสบผลสำเร็จดีที่สุด

๗. กลับตัว ผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัย สามารถกลับตนเป็นคนดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยไม่กระทำผิดซ้ำซาก

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังได้ออกประกาศกรมราชทัณฑ์ วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ เรื่อง การแสดงเจตจำนงสุจริตด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ข้อ ๑๐ เรื่องการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันและปราบปรามทุจริตระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) เพื่อให้กรมราชทัณฑ์สามารถบริหารงาน ได้สำเร็จตามพันธกิจของกรมราชทัณฑ์อย่างมีธรรมาภิบาล ดังนี้

๑. ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน และความเสมอภาค มุ่งมั่นการคืนคนดีสู่สังคม

๒. ยึดถือความถูกต้อง เป็นธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกไม่รับทรัพย์สิน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ เสียสละ อดทน และมีระเบียบวินัย

๓. มีการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและความร่วมมือ

๔. เปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคสังคม ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความสามัคคีและความร่วมมือ

๕. มีความพร้อมและตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่ที่รับผิดชอบและพร้อมจะปรับปรุงแก้ไขให้ทันท่วงที

๖. ยึดหลักความประหยัดและคุ้มค่า ในการบริหารทรัพยากร ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากนโยบายต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ พบว่า มาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นการส่งเสริมและปลูกฝัง ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตการทำงานและการให้บริการประชาชนซึ่งสอดคล้องกับระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบการบริหาแผ่นดิน ที่กำหนดวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในภาครัฐ จรรยาบรรณข้าราชการ ตลอดจนหลักนิติธรรม ดังนั้นหากผู้บริหาร ของหน่วยงานและบุคลากรทุกคนในหน่วยงานให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม และนโยบายต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ก็จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนและปลูกฝังค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมราชทัณฑ์ อันจะนำมาซึ่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติและองค์กรในภาพรวม

สรุป

การบริหารงานโดยใช้หลักนิติธรรมนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กรมราชทัณฑ์จะต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและอยู่ภายใต้การรับผิดชอบตามกรอบของกฎหมายซึ่งจะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผลเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพพัฒนาบุคลากรให้ มีความชำนาญมีความรู้ทันสมัยมีความโปร่งใสในการทำงานมีความซื่อสัตย์จงรักภักดีมีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคมต่อประเทศชาติมีคุณธรรมจริยธรรมมีความเสียสละอุทิศตนเพื่อประเทศชาติและองค์กรนอกจากนี้ต้องมีความยุติธรรมในการปกครองบังคับบัญชาหากเกิดความเคลือบแคลงในหลักนิติธรรมและกระบวนการที่ทำแล้วการปกครองบังคับบัญชาก็จะหมดความไว้วางใจซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพขององค์กรก็จะน้อยลง

การบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ตามหลักนิติธรรมต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ ต้องมีการให้สิทธิเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขข้อกล่าวหากรณีที่ถูกร้องเรียนหรือร้องทุก ตลอดจนต้องได้รับการสืบสวนสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นธรรม และมีความเสมอภาคไม่ว่าจะมีตำแหน่งใดในกรมราชทัณฑ์ หรือกรณีที่ถูกตั้งเรื่องสอบวินัย ผู้ที่ถูกตั้งเรื่องสอบวินัย สามารถยื่นเรื่องขออุทธรณ์คำสั่งได้หากไม่ได้รับความเป็นธรรมขึ้น

นอกจากนี้เรื่องสิทธิประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ทุกคนควรได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม เช่น การได้รับสวัสดิการข้าวของเครื่องใช้ที่เรือนจำจะแจกให้กับเจ้าหน้าที่ทุกเดือน การจัดสวัสดิการอาหารให้กับเจ้าหน้าที่ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนที่จะสนับสนุนครอบครัวของเจ้าหน้าราชทัณฑ์ที่ประสบปัญหาด้านการเงิน เป็นต้น ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นเจ้าหน้าที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในระดับในจะต้องได้รับความเท่าเทียมกัน

๒. ด้านผู้ต้องขัง กล่าวคือ ต้องให้สิทธิต่อผู้ต้องขังทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการพักการลงโทษจำคุก การลดวันต้องโทษจำคุก การขอพระราชทานอภัยโทษ ตลอดจนการเลื่อนลดชั้นของผู้ต้องขัง จะต้องเป็นไปตามหลักของกฎหมายและความเสมอภาค

นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังต้องได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหรือระเบียบเดียวกัน ตลอดจนหลักปฏิบัติที่ เป็นสากล เช่น Tokyo rule, Bangkok rule และ Mandela rule เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อกำหนดขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักสากลและสอดคล้องกับหลักนิธรรม

อีกทั้งกรณีการลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังไม่เพียงแต่จะเน้นที่การลงโทษตามกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ต้องมีใจเมตตาต่อผู้ต้องขัง มีความมุ่งมั่นแน่วแน่ที่จะแก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม

๓. ด้านผู้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ญาติผู้ต้องขังต้องได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหรือระเบียบของกรมราชทัณฑ์เดียวกันไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น หรือได้สิทธิในการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้องค์กรอิสระ เช่น กรรมการสิทธิมนุษยชนหรือผู้ตรวจการแผ่นดิน สามารถเข้าตรวจสอบการทำงานของกรมราชทัณฑ์ เช่น ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เนื่องจากกรมราชทัณฑ์มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของผู้ต้องขังแต่ละราย ซึ่งผู้ต้องขังทุกคนจะผู้ถูกปฏิบัติภายใต้หลักกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติเดี่ยวกัน ที่สังคมทั่วโลกยอมรับ

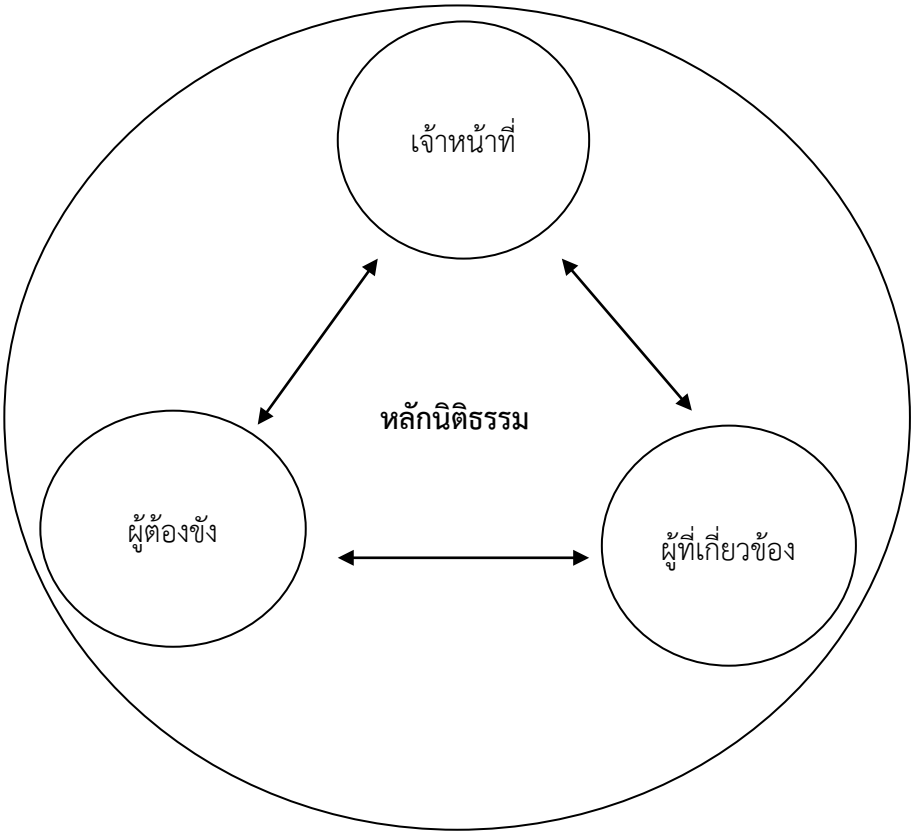

แผนภาพแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมภายใต้หลักนิติธรรม

นอกจากนี้การทำงานของกรมราชทัณฑ์จะต้องสร้างความไว้วางใจจากประชาชน โดยการสร้างมาตรการรวมถึงภาพลักษณ์ของกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมผู้กระทำผิดตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัย อย่างมีประสิทธิภาพโดยเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรมอย่างเคร่งครัดยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ อีกทั้งหน่วยงานต้อง นำตัวเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ลุแก่อำนาจไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือจงใจฝ่าฝืนตัวบทกฎหมายมาดำเนินคดีเพื่อลงโทษตามกฎหมายให้ได้โดยเร็วและไม่มีการเห็นแก่หน้าผู้ใดทั้งสิ้น ซึ่งเจอที่พึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่าอำนาจที่ตนมีอยู่นั้นเป็นอำนาจตามกฎหมายซึ่งมาพร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการรับใช้ประชาชนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมิใช่มุ่งหวังแต่จะทำผลงานเพื่อเสนอรับความดีความชอบจากผู้บังคับบัญชาหรือกระทำไปเพียงเพื่อความสะใจของตนหรือเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน

ในความเห็นของผู้เขียนกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ มิใช่สิ่งที่จะแก้ไขปัญหาได้ในทุกๆ เรื่องเพราะกฎหมายหรือกฎระเบียบใดใดไม่สามารถที่จะบังคับจิตใจคนได้เพราะกฎหมายไม่อาจเปลี่ยนพฤติกรรมหรืออุปนิสัยเลวร้ายของบุคคลได้แต่กฎหมายก็ยัง คงจำเป็นต้องมีอยู่เพื่อให้สามารถ

นำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างเหมาะสม หากแต่การใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอจึงจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขที่จิตใจของคนโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ที่จะต้องทำงานกับผู้กระทำผิดซึ่งยากต่อการแก้ไขฟื้นฟู ใจให้กับตัวเป็นคนดีของสังคม

ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจอที่จะทันในการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาเป็นไปด้วยความถูกต้องบริสุทธิ์ยุติธรรมถูกต้องตามหลักกฎหมายและสอดคล้องกับหลักนิติธรรมจึงควรมีการจัดระบบการทำหน้าที่ของเจ้าที่ราชทัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพ โดยวางแนวทางในการพัฒนาระบบงานและบุคลากร ดังนี้

๑. ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะโดยเจอที่ผู้ปฏิบัติงานร่วมบำเพ็ญประโยชน์ในการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ยากไร้ในสังคมหรือชุมชนของตนให้รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า เสริมสร้างแนวคิดที่จะไม่แสวงหาผลประโยชน์ ตระหนักถึงการเสียสละและอุทิศตนทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม

๒. กำหนดมาตรการแก้ไขจิตใจโดยให้มีโครงการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้มีความตระหนักถึงกฎแห่งกรรมหรือมีความละอายต่อการทำชั่วเกรงกลัวต่อบาปซึ่งจะทำให้เจอที่ไม่กล้าที่จะทำการทุจริตประพฤติมิชอบ

๓. กำหนดให้เจ้าหน้าที่ยึดหลักนิติธรรม อุดมการณ์ จรรยาบรรณ และยึดหลักกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติงานโดยจะต้องมีความโปร่งใสสุจริตรวดเร็วเสมอภาคและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริงโดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ให้มีคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรปลายน้ำของกระบวนการยุติธรรม

๔. ประชาสัมพันธ์งานของกรมราชทัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แสดงให้เห็นว่าการทำงานของการราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักสากลที่ประชาคมทั่วโลกยอมรับ โดยยึดเอาหลักนิติธรรมมาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน รวมถึงการกำหนดนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

Aristotle, Politics (Trans.) owett, ๑๙๒๖, อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสนต์, ๒๕๔๑, “หลักนิติธรรม”, **รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๐ ปี ศาสตราจารย์สัญญธรรมศักดิ์**, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, หน้า ๒๓

Albert v. Dicey, Introduction to the study of the law of the constitution (London : Mac Millan, ๑๙๕๙), pp.๑๘๘-๒๐๓, อ้างใน ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๓๓, “หลักนิติธรรม”, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, กรุงเทพฯ, หน้า ๓-๕

คมสัน สุขมาก, ๒๕๕๙, “หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน”, **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย** ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, หน้า ๓๗

ศาสตาจารย์ (พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย “หลักนิติธรรมกับการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายนิติบัญญัติ”, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ๒๕๕๕, “หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย”, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพฯ: วิญญูชน

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย “ดุลยภาพระหว่างการเมืองภาคนักการเมืองและการเมืองภาคพลเมืองกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย”, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์, ๒๕๕๕, เอกสารบรรยาย “หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืน”, โรงแรมรามาการ์เด้นส์

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนะกุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย “หลักนิติธรรมกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย”, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๓๓, “หลักนิติธรรม”, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, กรุงเทพฯ, หน้า ๗

พงษ์ธร ธัญญสิริ, ๒๕๕๕, “กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย”, **สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม**, หน้า ๒

กรมราชทัณฑ์, ๒๕๔๒, “จรรยาบรรณข้าราชการราชทัณฑ์”, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

กรมราชทัณฑ์, ๒๕๕๐, “มาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม”, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.